

7 situácií

7 situácií

patrik m. berinšter
ateliér cikán - ertl
fa čvut
ls 2023

obsah

teória

1_Uvod

2_Smrť boha

3_Smrť Autora

4_Pred 7 situáciami

5_Deus Architectus

6_Semiotické pole

7_Semiotické pole architektúry

rozhovory

MB

MC

OC

TZ

VH

BB

Zhrnutie

analýzy

A_kampus

B_história

C_súťaže

D_analýzy

E_referencia_kampusy

F_referencia_budovy architektonických škôl

G_referencie_školy architektúry

návrhy

1_Vyhodnotenie

2_Metóda

A_Dom pre MB

B_Dom pre MC

C_Dom pre OC

D_Dom pre TZ

E_Dom pre VH

F_Dom pre BB

G_Dom pre ...?

MB

1. Čo je architektúra?

Na tuto otázku se snažil komplexně odpovědět už Vitruvius (firmitas_utilitas_venustas). Le Corbusier architekturu definoval jako poučenou, správnou a velkolepou hru objemů ve světle, ale i jako výchozí bod pro každého, kdo chce vést lidstvo k lepší budoucnosti. Nemám důvod s nimi nesouhlasit.

Velmi vážně беру Luise Kahna, který architekturu definoval jako tvorbu prostorů, zdá se, že tato činnost ještě stále zůstává výsadou povolání architekta.

Ale rozumím i tezi Rema Koolhase, který architekturu definuje jako chaotické dobrodružství a vzájemný vztah mnoha činností, které jsou sloučeny neurčitelným způsobem.

Proti přemíře současného důrazu na vizualitu oceňuji myšlenku Pierra von Meisse: Spíš, než objekt k vidění je architektura scénou pro život.

Za sebe bych připojila: architekturu vnímám také jako proces. Probouzí smysly, vzbuzuje emoce. Tříbí ratio.

Vytváří podmínky pro bio-psycho-sociální a spirituální rovnováhu.

Za esenciální považuji Vitruvia a Kahna.

Domnívám se, že oba procesy (obě zmiňované možnosti) v architektuře probíhají paralelně.

Odpoveď môžeme definovať a pomenovať ako kompozitnú, teda spájajúcu rôzne kultúrne postoje (z rôznych kultúrnych období), ktoré sú stabilizované v prostredí architektúry.

Vytyčuje nám teda architektúru jako plochu, postavenú v limitoch týchto singularít.

Existuje možnosť hierarchizovať tieto postoje a označiť niektorú z nich za centrálnu (esenciálnu), ako odpoveď, od ktorej sú ostatné kvality odvodené?

(V resp. Je možné ich zhrnúť pod ešte iný, nepomenovaný aspekt architektúry?)

Odpoveď - aj keď nie úplne implicitne - indikuje, že architektúra je buď kumulatívna (rozširuje svoje pole pôsobnosti, v priebehu času ako civilizačne/kultúrne), alebo tu prebieha ešte iný typ vnútorných transformácií?

Ku ktorej možnosti sa prikláňate?

2. Je architektúra premenlivá v čase?

(Mimo kontext transformácií v podobe štýlov, slohov, smerov a pod.)

Otázka bola postavená skôr vo vzťahu k prvej otázke - Čo je architektúra? Ak sme teda označili Vitruvia a Kahna (teda Utilitas, Venustas a Firmitas a tvorbu priestoru) za centrálnu, sú tieto princípy/ich obsahy premenlivé?

Aké (iné) večné princípy máte na mysli?

Architektura se vyvíjí v čase a rozšiřuje svoje pole působnosti, např. vznikem

- specializovaných staveb (nemocnice, vězení...) v 17.-18. stol.,

- staveb v extrémních podmínkách a mimo Zemi ve 20.-21. století ad.

nebo vlivem např.

- nových stavebních materiálů a technologií v průběhu historického vývoje a nejvíce ve 20. stol. a v současnosti,

- nových prostředků a metod digitálního navrhování, vznikem parametrické architektury apod.

Architektura si současně uchovává platnost určitých „věčných“ principů, které fungují napříč vývojem v souvislosti s psychologickým vybavením člověka a způsobem jeho smyslového vnímání.

V odpovědi jsou tyto vztahy obsaženy včetně vámi zmíněných pojmů - např. Utilitas/účelovost se mění s dobou, prostorové možnosti se vyvíjejí s technologiemi...všechno se vyvíjí, pojmy i představy, archetypy setrvávají.

Např. výrazové prostředky, které vycházejí z konstrukcí - tektonika versus stereotomie, proporční vztahy, působení kompozice v architektuře apod.

3. Akými kritériami určujete architektúru?

Odpověď vyplývá z odpovědi č. 1. Za „nevyhnutelnou podmínkou na splnění toho, aby vznikla architektura“ pak považuji koherenci a synergii všech uvedených složek.

Akým způsobom rozumiete pojmom Utilitas, Firmitas a Venustas?

Aké majú konsekvencie/vplyv na (Vašu) tvorbu?

Tyto tři pojmy považuji za archetypy a také tak s nimi také pracuji.

4. Čo je to architektonický priestor?

V čom sa odlišuje od nearchitektonického priestoru?

(Akými kvalitami musí oplývať, aby sme ho prehlásili za architektonický?)

Architektonický prostor je vědomě navržený a vytvořený prostor, vymezený vztahy mezi objekty nebo hraničními body a rovinami. Může být více či méně explicitní (určený) a vykazuje různé vlastnosti (hloubka, hustota, proporce, míra otevření/uzavření, osvětlení...). Naplňuje bio-psycho-sociální potřeby člověka. Vyvolává emoční působení.

Spojení „nearchitektonický prostor“ nepoužívám, ale za takový si dovedu představit např. přírodní prostor. Zřejmě však máte na mysli prostor s nekvalitními vlastnostmi. Kvalitu vlastností můžeme posuzovat jenom v rámci daného kontextu.

6. Čo je telos (cieľ) architektúry?

(Telos - z gr. τέλος = koniec, cieľ, dokonanie, dokončenie, hranica, hlavný účel, stav dokonalosti - je cieľ, ktorý sa usiluje dosiahnuť konajúci subjekt.)

Domnívám se, že “co je cílem architektury” implicitně vyplývá z předchozích odpovědí.

MC

1. Čo je architektúra?

V souběhu s mým vysvětlením jsem připojil výsledky dotazování AI

Architecture is the art and science of designing and constructing buildings and other physical structures. It involves the planning, designing, and construction of spaces that are functional, aesthetically pleasing, and meet the needs of the people who use them. Architecture encompasses various elements such as form, space, materials, light, and texture, and it combines artistic creativity with technical knowledge and practical considerations. Architects are responsible for creating designs that are not only visually appealing but also sustainable, safe, and efficient. They work on a wide range of projects, including residential buildings, commercial complexes, public spaces, and even landscapes.

Elementární dotaz na AI co je architektura vygenerovala AI odpověď, (kterou připojuji v příloze) v rovině obecného chápání architektury v užším slova smyslu vztáženého na vystavěnou, více nebo méně elitní část vystavěného prostředí člověkem pro člověka, s poukazem na intelektuální a fyzické dovednosti atd. Nezahrnuje běžné stavění podmíněné elementární schopností člověka něco vztyčit a pak se pod přístřeškem krátce nebo déle zdržet s cílem se chránit před nepřízní počasí a sousedů se sousedy, ale i bez nich.

Další užší dotazování AI na prostředí s atributem architektonického.

Odpověď AI se dotkla promyšlených systémů počítačové architektury, architektury programovacích a výpočetních systémů.

Vztážno na komplexní situaci, hovoříme ve své podstatě o architektuře složitých vystavěných struktur hmotných a nehmotných, živé a neživé přírody s více nebo méně záměrným – člověkem vloženým nebo přírodou determinovaným řádem, v mikro a makroměřítku.

Architektuře (od) člověka předchází záměr a promyšlený projekt. V přírodním prostředí se může jednat o kauzalitu a emergenci, které zpětně nebo primárně prostupují jimi determinované a determinující složitě strukturované prostředí člověka.

Jedná se o prostředí, kde lze spatřit určité vyvážené, procesem harmonizované situace, podléhající vnitřním a vnějším vlivům, jako jeho organizovaná vystavěnost ve smyslu nejen růstových ale i rozpadových struktur. V procesu příjmu, ale i výdaji energie.

Na architekturu v užším slova smyslu jako elitní produkt člověka, ale i bez něj, hodného k zapamatování, můžeme nahlížet jako na člověkem dočasně stabilizovanou část prostředí po situačním ověření na dočasnou energeticky harmonizovanou existenci obecné nebo vyšší specifické organizované struktury, která dává pro člověka nějaký vyšší smysl a vychází z jeho poznání situace.

Z množství člověkem produkované architektury, (i z té elitní) je jen zlomek skutečně kvalitní. Většina je důkaz jeho omezenosti. Situace povýšené dílo potrestá jako věž v Babylónu. Příroda má samočistící a regenerační schopnosti s výsledkem vyváženého energetického stavu. Co je potenciálně výše, klesne podle zákona na energetickou nulu, situace vstřebá s lidmi i bez nich a rozmělní v čase i tu nejlepší lidskou stavbu. Udržitelnost kulturního dědictví, jehož je architektura součástí, je závislá na kulturnosti člověka (v jeho tvořivém obývání) jako energetického zdroje vlastní udržitelnosti.

Sú pre Vás ako architekta všetky prvky prostredia rovnako hodnotné pre tvorbu architektúry alebo sú prvky, ktoré nadradzujete?)

Existuje autonómia architektúry alebo je architektúra zo svojej podstaty heteronómna (tzn. Je organizovaná vonkajšími princípmi?)?

Otázka je orientovaná na pojem ako ho používajú dejiny umenia, napríklad v podaní Clementa Greenberga. Kedy sa pojem používa na označenie stavu, kedy sa avantgardy oslobodzovali od ideologických nánosov, funkcií, a v neposlednom rade, od antropocentrického usporiadania?

Architektura jako vystavěná struktura v prostředí, reaguje na situaci tj. vztahů v prostředí při svém vzniku a při svém užívání. V takové situaci je hierarchie hodnot v prostředí na počátku směrná pro vytváření struktury a směrná při jejím užívání a nakonec i metamorfóze – proměně struktury. Jako v přírodě.

Já nevím ,jestli je vhodný nadřazovat architekturu úplně nad ty ostatní disciplíny. Myslím si, že prostě jako tvoření a hledání výrazu obydlí je stejnej proces jako při hledání a objevování nějakých dalších, situací s člověkem, který je motivovaný v tom procesu kultivace a hledání něčeho nového. Mne se nechce tu autonomii, nadřazovat, něco nad něco, co je prostě nad vším ostatním. Myslím si, že ta architektura by se měla stát dostupnou situací. Která by se neměla stát výrazem té nadřazenosti nad rozumem.

Znaky, o kterých hovoříš jsou přítomné, že je antropocentrická, že člověk se architekturou snaží definovat, prostředí a architektuře přisuzuje vlastnosti reprezentace, kterých jeho nahé tělo není schopné, takže architektura je reprezentační háv, stejně jako oděv. To je asi skutečnost, i když prioritně vstřícný k tomu nejsem.

Je v architektúre (architektúre prostredia alebo prostredí samotom) možné oddeliť niektoré aspekty, a nazvať ich architektonickými a odlíšiť ich tým od nearchitektonických?

Ku ktorému sa prikláňate?

Naratív o zblížovaní architektúry a krajiny je momentálne jedným z dominantných myslení v západnom svete, ktorý sa objavuje nielen na školách, ale postupne prestupuje aj do praxe (Ishigami, Holtrop, Ensemble studio...). Avšak, prejavuje sa v polohách experimentálneho hybridizovania architektúry a krajiny. Aký máte voči tomu postoj?

Ale v celku, pravda, architektúra, tuto vlastnosť má. Ale není úkolem architekta situaci prezentovat jako prioritní, i když mnoho architektů jí jako prioritní užívá a je i po něm žádaná, protože klient si kupuje architekta jako službu a vlastní prezentace.

To záleží na tom jak se jako člověk postavím k rovnosti postavení člověka a přírody. Přisoudím li přírodě dovednost strukturovat a vystavovat prostředí, pak je architektura skrytá ve všem ustrojeném s přidanou energií. Architekturu asi není situace rozpadu, kdy dochází k uvolnění energie a rozpadu struktury.

Pakliže budu více, či méně v nadřazeném postavení, pak budu inklinovat k přisuzování architektury jako struktury, kterou vytváří člověk a usazuje ji do prostředí on v povýšeném postavení vládce. Ale od toho se snad už zvolna ustupuje. A člověk chápe svoji roli.

Porřídili jsme si psa a tak si začínáme sebe uvědomovat jako součást vzájemné komunikace s přírodou jako František a vnímat sebe jako její součást. Stačí zajiskření a mysl nebude schopná si sebe uvědomovat v jakkoli nadřazeném postavení a staneme se bytostí, která je součástí přírodního světa. Takže schopnost strukturovat je daná přírodou, z ní vychází a nakonec se staneme její součástí.

V přírodě hledám inspiraci a využitelné vlastnosti. Nemyslím, že jsem směřován architektonickým proudem. Každá situace je jiná. Využít všechny prostředky, které mi situace poskytuje s vizí cíle a úkolu a dostupností prostředků v kontextu procesu vzniku a jednoduché obnovy, přirozené regenerace a údržby. To jsou prioritní aspekty udržitelnosti na počátku návrhu. Nehledám primárně extrémní výrazové prostředky, které poskytuje současná technologie. I když je fascinující. Pravda, pokud po mne situace nebude tyto prostředky vyžadovat. Současnost je přetížena technologickým přetlakem, který nás vzdaluje od naší přirozenosti.

Architektúra je teda komplexná, nehierarchická štruktúra, v ktorej sú všetky prvky rovnocenné a pre architekta rovnako významné (ekológia, ekonómia atď.)?

2. Akými kritériami určujete architektúru?

(Za predpokladu že existuje autonómia architektúry - aký je vzťah profesnej etiky k etike tvorby (tzn. zodpovednosti za samotný odbor, tvorbu, neustrnutie, objavovanie a rozvoj)?

Výše jsme mluvil o hierarchii v situaci prostředí, kterého je architektura součástí. Tzn je organizovaná vnějšími principy především. Ale zda budu respektovat morfologii nebo ne je na mé úvaze, zda se mi to ekonomicky (široký pojem oikos-nomos) vyplatí a nebo zda zisk z výhledu z rozhledny je natolik zásadní, že budu povyšovat kopec, z kterého je stejně dobře vidět do kraje. Jako třeba rohledna na Mont Blancu by mohla být jen v Cechách protože hra na situační povyšování je součástí partie rozhodování v šachové situační hře procesu návrhu architektury.

To je různé. Podle zapojení do situace, zadání, klienta, typu úkolu k řešení. Respekt, pomíjivost x trvalost, co způsobuje děje, emoce, užitek, dopad na prostředí, ekonomie, ekologie. úspornost, krása struktury a celku, i uživatelský komfort. Ne-design. Odpovědnost k celku provázená Pokorou ve vyváženém vztahu k situaci prostředí V procesu vzniku: komunikací při prezentaci a vedení. Klienta zohledňující výše = otázka etiky Moje štěstí je, že stavím to, co mne baví a mám rád. Proto jsem opustil development

Mohol by byť problém dlhého času v architektúre kritériom, ktoré nám dovolí hierarchizovať ďalšie kritériá?

čas ověřuje. Názor Prof Šrámkové, že dům není auto. Dům si nestavíme pro jednu generaci. architektura z různých období má poločas rozpadu různý. Současná architektura má poločas rozpadu extrémně krátký a nikdy jí nebylo tolik. Udržitelný rozvoj tlačí ke spotřebě a zkracuje čas existence věcí aby mohl produkovat víc. Pak je na etice zvážit s čím pracovat.

3 Ako sa odlišuje architektúra od nearchitektúry (stavby)?

Od počátku ve své pomíjivosti a nízkém smyslu existence= To tu nemuslo být a ve svém opačném směru udržitelnosti volné neudržitelnosti. Tenduje k rozpadu a ztrácí při tom potenciální energii. Včetně pozornosti k sobě v situaci do které je zapojen. Ale i kulisa má někdy svůj smysl.

4 Čo je to architektonický priestor? Ako sa odlišuje od „nearchitektonického priestoru“?

Má smysl.

Zmysel intencionálny alebo užívateľský? Môže byť zmyslom aj nezmysel (labyrint/ bludisko/...) ak je to zmyslom danej architektúry?

No samozřejmě, že to je otázka hry. Prostě člověk má z těch situace radost. A ty radosti jsou prostě z tvorby, z té pomíjivosti situací, z který člověk žije každou vteřinu. Člověk nežije tvorbou, aby pořad jenom prostě bušil do bubnu v nějakým z těch rytmů předsevzetí, ale prostě to je radost.

5. Nadväzuje Vaše poňatie architektúry na nejaký, už existujúci precedens architektúry? Myslíte, že je samotná architektúra mimo vonkajších prejavov (štýly, slohy atď.) vnútorne premenlivá?

Ano je proměnlivá, už vzhledem k tomu že je součástí časoprostoru a k tomu do ní vstupje vždy jiný člověk.

Platí to aj substančne? Teda z pohľadu Vašich kritérií?

To je otázka, stejně jako proměny kultury. Ta architektura je doprovodný výraz toho kulturního, z té kulturní situace, která je jak řeka, do té nevstoupíš jako do stejného. Takže to se proměňuje v čase okamžitě, situačně, v místě. Je to strašně proměnlivá věc.

Nie je to kontradikčné vo vzťahu k permanentnosti architektúry?

Permanence je přítomná vždy, člověk vršil kameny jako základní prvky pevného příbytku a bezpečí. Na druhé straně je dostupnost procesu stavět, myšlení a nehmotné situační projevy ve společnosti. Úsudky plynou daleko rychleji, než vzniká architektura, protože přemýšlení o architektuře může provázet kulturu, aniž by jakákoli nová architektura vznikla. (Jen myslet může být i energeticky úsporné).

Jak ji užívám, a jaký mám k ní vztah, v kterém ji vlastně nemusím proměňovat, jinak do ní vstupuji, jinak o ní přemýšlím, ale příbytek je prostě a pořad a vytrvale stejná neměnná hromada. Tak, že si jí může i přivlastňovat v čase kdokoli. Obsah jako kulturní proměna a její naplnění ve svých projevech definuje tvar a trvalost, ale se zpožděním. Řeka plyne ve svém korytu, které plynule mění svůj tvar ale až po dlouhém uplynutí.

6. Čo je telos architektúry? (Telos - z gr. τέλος = koniec, cieľ, dokonanie, dokončenie, hranica, hlavný účel, stav dokonalosti - je cieľ, ktorý sa usiluje dosiahnuť konajúci subjekt.)

Uspořádat, strukturovat smysluplný prostor k obývání člověka. A když věřím v Boha, tak se mnou v tom příbytku přebývá i Bůh a spolu se psem přítelem jsme spolu všichni rádi za pěkné místo na Zemi a hvězdným nebem nad hlavou...

OC

1. Čo je architektúra?

Nejprve bych se chtěl vymežit v tom smyslu, že bych nerad mluvil o obecně rozšířených přenesených významech, nebo se pokoušel o povýšení naší disciplíny na jakousi „univerzální nauku“. To především znamená, že se budu snažit nepouštět do přílišného zobecnování, nebudu mluvit o architektuře vědomí, společnosti, o architektuře jazyka, hudby či matematiky, o architektuře digitálního věku, chci se pohybovat převážně v konvenčním rámci naší disciplíny. Nechci mluvit o architektuře fiktivní či fantazijní, jakkoliv to může být lákavé. Spíše, než abych se snažil architekturu „víceoborově“ prodat, přejinačit či vylepšit, budu si spíše jen pomáhat jinými disciplínami tak, abych vymezil, co je architektura samotná. Je mnoho lákavých narativů, které nepochybně patří do současného architektonického diskursu, z mého pohledu ale samy o sobě netvoří, ani nemění jádro, podstatu naší disciplíny. Architektura je především praktická, výtvarná disciplína. To je pro mne úplně klíčový pohled, a myslím, že to tak vnímá většina architektů, byť se dnes možná nehodí to říkat nahlas. Naše avantgardní moderna se ve svém heroickém období pokoušela zakázat architektuře její výtvarné aspirace, Teige říkal, že to je ryze racionální a utilitární obor, a snažil se začlenit ji mezi vědy. K tomuto postoji jsem silně skeptický a myslím si, že jakkoliv měl ve své době velmi pozitivní vliv na rozvoj našeho funkcionalismu, nezakořenil tento názor v myšlení architektů natolik, aby dokázal přinášet další a další nové myšlenky. Je to totiž spíš výtvarný postoj, co architekturu pohání, a pokouší-li se architektura napodobovat vědu, ztrácí často půvab a smysl. Proto raději promyslím architekturu jako umění stavět domy, byť ve zvláštní poloze. Architektura je totiž zajímavá právě přesahem, který je sepsaný, sestrojený prostřednictvím její utilitární, technické či chceme-li stavařské tkáně, od které se nedá oddělit. Tím je architektura odlišná od jiných forem umění, které jsou tzv. svobodné. Je to výtvarná disciplína, která je svázaná technickou a funkční problematikou. Naše domy se nesmí hroutit, nesmí v nich být zima, naše domy musí splňovat všechny praktické požadavky na to, aby v nich šlo dobře fungovat. To je tedy počáteční, hrubé vymezení, kterým bych chtěl toto téma uvést. Dál už bych se chtěl pokusit být v popisu složitější a jemnější. Myslím, že v architektuře je pro mě důležitá její znakovost, to je stav, kdy v určitém smyslu popisuje sebe sama.

Jakoby byla určitým druhým jazyka, promlouvajícím nezprostředkovaně, srozumitelně a jasně, pouze architektura. Ať už se jedná o starý nebo nový dům, bez ohledu na kulturní kontext, geografickou polohu, jeho architektura je nějakým způsobem zřejmá, čitelná, aniž by se musela vysvětlovat. Teoretická interpretace architektury je samozřejmě důležitá, ale vlastně je tu jakási samozřejmost skutečné architektury, která sama o sobě nepotřebuje zprostředkování, spíše je inspirací pro interpretaci, která přichází druhotně. To je jedna podstatná vlastnost architektury, pak je tu druhá vlastnost, a sice že dobrá architektura je nositelem silné atmosféry, a zároveň v sobě obsahuje něco, co souvisí s funkcí paměti, uchování lidského vnímání. Pamatujeme si tedy například města podle určité architektury, uchováváme si vzpomínku na setkání v atmosféře nějaké architektury, vzpomínáme na to, jak jsme žili v nějaké architektuře, promýšlíme vlastně náš život skrze architekturu. Architektura je přenášena prostřednictvím své atmosféry a umožňuje naši osobní historii, osobní paměť, ale i historii a paměť společnou, kolektivní. Také si myslím, že atmosféra skutečné architektury je v určitém smyslu numinózní, tzn. vyvolává silné emoce, často nezávisle na naší vědomé vůli. Numinózní je uhrančivé, povznášející, jako černý obelisk ve filmu 2001: Vesmírná odyssea. Obzvlášť když jde o první setkání. Typicky to zažíváme, když jedeme na výlet za významnou architekturou, vlastně jsme trochu šokováni setkáním s neznámou architekturou. Ta pak obsahuje nějakou vrstvu, která nás nenechává chladnými, vrývá do paměti, inspiruje nás. Alena Šrámková mluvila o tom, jaký mají domy vliv své obyvatele, jak je mohou formovat. O některých domech by se například dalo říct, že narovnávají lidem páteř, nebo že je prostě jenom povznáší. To vlastně znamená, že mají určitou přidanou hodnotu, kterou čistě utilitární splnění všech potřeb a součet technických a praktických požadavků sám o sobě nezaručuje. A to je řekl bych takové poznávací znamení architektury. Konkrétních podob je ale samozřejmě hrozně moc, pořád mluvíme obecně obecně mnoho druhích architektury. Mě na architektuře baví zejména její mnohost a vlastně i to, že přes svou praktickou svázanost má podobně jako všechny další druhy výtvarného umění jako je malířství nebo sochařství schopnost nabývat různých poloh. To znamená mimo jiné i to, že nemůže existovat jediný správný recept.

Aké typy znaků máte na mysli? V semiotice rozoznáváme dva typy znaků: denotativně, které vyjadřují primárně významy a konotativně, které jsou druhotné a kulturně determinované. Která z těchto poloh Vás zaujíma? Je pro Vás důležitá i konotativní funkce?

Určitě je v mých očích důležitější denotativní znakovost. Myslím, že konotace může u nějakých konceptů nabývat na významu až převažovat, ale spíše je důležité to, co zbyde za dlouho. Někteří autoři se na konotace často chtějí spoléhat, a pak je to může zradit. Zároveň ale platí, že architekt vlastně v podstatě nic nového nevyalézá a neobjevuje. Chtěl bych se vrátit ještě k té první otázce — důležitá je také monumentalita, dokonce i přesně v tom smyslu, jak proti němu bojoval Teige. Podle mne skutečně neměl pravdu. Myslím, že je daleko důležitější a trvalejší, že architektura začíná u rovu, jak říká Adolf Loos. A rov vlastně je tou připomínkou. V tradiční architektuře existoval celý systém významových symbolik (konotativních), relativně nedávno tu byla hra s reinterpetací tradičních forem, v postmoderně, ale ta se nakonec nedala moc rozvíjet. Mně nicméně vždy pokouší myšlenka, že jsme postmodernu a její způsob myšlení vlastně ještě neopustili. Nakonec to rozlišení, na které jste se ptal, nemusí být vlastně zásadní, oba druhy jsou důležité.

Odkiaľ sa teda berú tieto znaky? Aký majú vzťah ku kolektívnej pamäti? Jedná sa o rossiánsky princíp urbánnych artefaktov?

Existuje niečo ako archetyp? Ak áno, odkiaľ sa berie?

Já jsem to vlastně pochytil hlavně u Kahna, který vychází v podstatě z Platóna, když říká, že architektura vzniká z ideální formy. Ideální formy se pak promítají do konkrétní podoby konkrétní architektury. To pomáhá její mnohosti, to tuto mnohost umožňuje. Ale vlastně se dá říct, že formy rezonují i napříč historií nebo různými kouty světa. Objevují se v různých situacích a jsou si podobné. Nechci hledat sofistikované teorie, ale fakt je ten, že pyramidy mají všude stejné formy, na různých kontinentech, v různých obdobích, v Jižní Americe, Africe, Evropě i v Asii. Přičemž není moc evidence o tom, že by to umožnila jakási čilá kulturní výměna. To je samozřejmě hodně měkký doklad. Nicméně Kahn mluví také o tom, čím chce dům být. Že vlastně tu konkrétní formu teprve při navrhování odkrývá. Je to možná podobné tomu, co říkal Michelangelo, že svou sochu nachází v surovém kusu kamene. A to si myslím, že to je souhrm mnoha věcí, jednotlivostí, které ale dohromady tvořejí něco, kdy se to skládá, vzájemně potenciuje ty věci a vede to k tomu, že vzniká ta architektura, kterou jsme pomenovali s těmi vlastnostmi, které má v tom prvním bodě.

Je to tedy spíše způsob přemýšlení. Dalo by se říct, že se architekti dokáží většinou shodnout na tom, kde to je a kde to není. I když jsou díla z různých dob, a architekti pracují různými styly, v různých podmínkách

Akým způsobem rozumíte pojmu monumentalita?

a tak dále. Jde o hledání ideální formy. Myslím, že to je podobně i u Le Corbusiera, u Rossiho to je v podstatě taky podobné. A má to velký vztah k geometrii, k řádu věcí, nebo úvahám o tom, co to je řád věcí. Promyšlení toho, čím mají domy být a hledání ideální formy, je něco, co může být ve výsledku velmi užitečné. I proto, že má zpětně vliv na uživatele.

No, monumentalita je složitá. Je mnoho definic, mnoho poloh monumentality. Ty nejpokleslejší je třeba zneužitá totalita, monumentalita totalitní, kde architekt pomáhá manipulovat masy. Pak je poloha klasická, běžně to bereme tak, že se především jedná o cosi „velkého“. Pak jsou ale sofistikovanější pohledy, které poukazují na to, že monumentalita nutně nemusí znamenat něco obrovského, ale že monumentální může být i malé, že se třeba jedná o určitý vztah proporcí, třeba u sochy. Pak jsou polohy monumentality, které jsou radostné. Jako příklad rád uvádím Beethovenovu hudbu, její radostnost, živelnost, anorečení životu, trochu nietscheovskou polohu. A to přesně monumentální architektura přináší. Když přijedeme třeba do Kolumby Kolíně, nebo když přijedeme do gotické katedrály, zažíváme intenzivně, že nás architektura povznáší. Vede nás dál, pomáhá nám, abychom se třeba nějakým způsobem kultivovali, abychom se transformovali, dosáhli nějakých cílů. Dřív i měla architektura takovou funkci přímo v zadání. Tím, že lidé neuměli číst, byla architektura katedrály knihou vytesanou do kamene, čtená svými návštěvníky je pomáhalo vzdělávat, kultivovat. Pak je tam samozřejmě funkce paměti, to znamená pomníky, Loosův rov. A to, co Teige kritizoval a co zakazoval architektuře, roli psychologickou, afektivní a tranzitivní, čímž ji v podstatě upíral vůbec charakter umělecké činnosti. Mám na mysli spor o projekt Mundanea od Le Corbusiera, který kritizoval, že vypadá jako zikurat. Já si spíše myslím, že to byl jenom nepovedený projekt, než co jiného. A že to bylo nedostatečné vyjádření v té době geniální myšlenky souboru veškerého lidského vědění Mundanea, což byl v podstatě předchůdce dnešního webu, jakýsi encyklopedický souhrn všech vědomostí lidstva. Což je samo o sobě monumentální myšlenka. Samotný termín monumentalita je samozřejmě možná odtažitý v tom smyslu, že ho máme spojený s vzpomínkou (Mnemosyné byla ve starém Řecku bohyně paměti, a mimo jiné i matka múz), s monumentem (tedy památníkem) a tedy zároveň v určitém smyslu se zkamenělostí,

s bezčasou neživotností. Ale já si myslím, že to není vše a že existuje poloha radostná, plná energie, která se také dá označit jako monumentální.

2. Ako sa odlišuje architektúra od stavby? Akými kritériami určujeme architektúru? (Otázky zodpovedané v otázke 1.)

Je stále Vitruviánska triáda možným nástrojom pre určovanie kritérií pre architektúru?

Nevím, jestli to je definice. Myslím si, že to je hodně dobré pravidlo, měřítko na to, jak se na architekturu koukat. Co si budeme povídat, stejně jako lidé Vitruvi-uvy doby, spíme, jíme, milujeme, žijeme, vychováváme děti, všechny ty činnosti mají stejný základ. Myslím si, že sebechytřejší, talentovanější a pracovitější člověk, nedokáže vymyslet lepší svět de novo, od počátku nový, to prostě nejde.

Například cihly, které se používaly v nejstarších městech v Mezopotámii, se používají doteď, používáme je v jiné poloze, jsou daleko sofistikovanější, ale principiálně stejné, každý nová generace architektů je používá. Takže v tomhle smyslu si myslím, že Vitruvius je pořád skvěle použitelný, i když by se mi nelíbilo, kdyby se jeho pravidla aplikovalo bezmyšlenkovitě a myslím si, že stejně tak důležitý je obrovské množství jeho dalších myšlenek. On třeba píše o harmonii proporcí, nebo o tom, že architekt musí mít dobrý hudební sluch, aby dokázal sladit přesně stejně tětivy samostřílů, aby střílely rovně. To je pro mne dobrý příměr, jakási pomoc k pochopení toho, jak má člověk architekturu posuzovat. Naše doba je nová tím, že hledá cesty k ekologii, to je dobré, ale ne vždy to skutečně funguje. V tom je myslím Vitruvius pořád daleko pravdivější.

3. Je architektúra samotná mimo vonkajších prejavov, (štýly, slohy atď.) vnútorne premenlivá?

Není. Dokonce si myslím, že se těžko dá říkat, že na nějaké architektonický úkol vždycky jednoznační nějaká jedna nejlepší odpověď. Myslím si, že to tak není, i když současná kompetitivnost a kult pokroku tento obraz vytváří. Možná záleží na způsobu reflexe ideální formy. Je možné, že se něco, co by se považovalo za chybu, rozvine do nového fenomenu. Který třeba ovlivní dlouhodobě charakter nějakého města. A pak jsou ty konkrétní autorské rukopisy.

Takový hezký příklad je židle. Židle má většinou čtyři nohy a opěrátko a existuje stokrát jinak. A ty židle jsou srovnatelně dobré a užitečné. Myslím si, že se ideální forma nedá vyjadřovat úplně jednoznačně, konečně. Výsledkem není uzavřená množina, ono by to totiž vypadalo, že architektura jednou skončí.

Vyčerpají se všechny formy. Myslím si, že tak to určitě není. Ideální formy se navíc pravděpodobně dají kombinovat. Představují principy, které se kombinují. Varieta se naopak zdá být nekonečná. Myslím si, že kdo by tvrdil, že se architektura již uzavřena, že skončila, dejme tomu s Koolhaasem, Gehrym, nebo jiným autorským geniem, tak se prostě strašlivě mýlí. Vlastně v tom je to vzrušující a v tom nám to neustále pokládá otázky. Konkrétní projevy jsou pořád nové a různé. A také je důležité si uvědomit význam ideální formy, protože my formu pořád chceme jako tvar, ale právě v angličtině nese vždy i abstraktní význam. Nebo realizace, což je vlastně v angličtině uvědomění si a zároveň je to uskutečnění, což je okamžik, kdy se ideální forma „rozsvítí“, naplní se a nejednou má člověk hotovou architekturu.

Je to teda forma platonizmu?

Dá se říci, že se jedná o určitou interpretaci Platonismu. Myslím si, že z podobných princip vychází Le Corbusier, samozřejmě Kahn, podle mého názoru většina dobrých architektů. Nevím, jak Koolhaas. Zdá se mi, že současní velicí architektury dlouho zůstávali pouze v ideální rovině a neměli chuť sestupovat do praktické roviny. Což je fakticky mimo základní vymezení, které jsem udělal na začátku. Zaha Hadid například postavila jako jednu ze svých prvních realizací hasičskou stanici ve Vitře, je to velmi skulpturální návrh. Ale hasiči ji os prvního okamžiku odmítli používat. To je myslím typické — Zaha Hadid byla geniální výtvarnice. Mně se ale daleko víc líbí její obrazy, než její baráky. A myslím si, že její baráky jsou vlastně už jenom obrazy. Že ten způsob provedení ideální formy je pouze formální v standardním českém smyslu slova, tj. že pouze zabývá tvarem. Respektive nedochází tam k aktivní vazbě mezi tvarem a funkcí, postrádá instrumentalitu. Kahn říká, že žirafa má dlouhý krk, protože to je žirafa. A když někdo by chtěl navrhovat žirafu s krátkým krkem, tak to nemá smysl. Zaha Hadid má určitě podobnou touhu, ale myslím si, že třeba Koolhaas je vlastně v tomto smyslu daleko úspěšnější. Například při virtuózní práci s programem. Že jsou jeho baráky perfektně funkční, že přináší nové funkční polohy. Přičemž objevuje úplně nové formy.

4. Existuje nějaká autonómia architektúry?

To znamená nějakou výtvarností a funkčností, resp. vštkými vonkajšími prejavmi a vonkajšími podnetmi.

Je architektúra zo svojej podstaty antropocentrická?

Tá otázka bola postavená do polohy, ktorú načrtol v dejinách umenia Clement Greenberg. V architektúre tento postoj háji napríklad P. Eisenman, keď tvrdí, že architektúra nenadobudla status avantgardy v pravom slova zmysle a ostala stále antropocentrickou, v zmysle nedeterminovania funkciou.

5. Čo je to architektonický priestor a akými kvalitami ho určujeme?

Já si myslím, že architektura je autonomní ze své podstaty. Nemůžu si představit, že by skutečná architektura rozhodnutím někoho ztratila autonomii. Možná nerozumím ty otázce.

Nepochybně, je. Vždycky byla, ale to neznámá, že to nemá přesahy. To neznámá, že do architektury nepatří pyramidy, nebo Stonehenge. Protože to je taky součást lidského světa.

To je ovšem architektonická teorie. Může mít tendenci se úplně odpoutávat od oboru samotného. Ta tendence je velmi inspirativní, důležitá, potřebná, a přináší například různé myšlenkové postupy nebo polohy, které jsou dobře převoditelné do architektury. Ale architektura je autonomní ve smyslu antropocentricity. Naopak, myslím si, že teoretický svět by bez architektury nemohl existovat, nebylo by co interpretovat. Vnímám to tedy jako úsilí ke směřování dále. Jakou touhu potom architekturu posunout, nakonec se to vrátí k tomu, že se architektura bude stavět a bude řemeslná a funkční. Nevím... Myslím si, že přesah a touha po něm byly přítomné v architektuře vždycky. Hezky o tom mluví třeba Mirko Baum, kdy z čistě technického, inženýrského pohledu vytěží polohu, která má velký přesah. V tom je také architektura autonomní. Protože my něco postavíme, zkonstruuje, řemeslně, inženýrsky a mimoděk vytvoříme přesah. To si myslím, že je to cenné. Takže Eisenman je vzrušující, skvělejší. A myslím, že ještě bude celá řada dalších takových.

Prostor je samozřejmě hlavní téma architektury. Vždycky říkáme, se osahává světlem, světlem se odděluje. Jako hmatem, nebo jako sluchem. Trochu jako netopýři se lidé podvědomě orientují v prostoru sluchem. Ale především se samozřejmě orientujeme světlem. A to je podle mě nejvlastnější abstraktní konstrukt architektury jako takový. Souvisí úzce s geometrií. A je to vlastně to, co tvarujeme, nejdůležitější matérie kterou tvarujeme. Všechno to, co končí zdí, povrchem zdi, a to co je za ním, tím se také zabýváme, ale to vlastně už není tak strašně důležité. Asi jsem to měl říkat i na začátku našeho rozhovoru, to je prostě to nejdůležitější. Tvrdit, že je to, nevím, něco jako pro malíře barva, plátno, prostor a světlo jsou vlastně těsto i chleba najednou.

Prostor je architektura. A pak to má různé kvality. Jsou prostory vznešené, povznášející, nebo vzniklé samovolně, nebo prostory pokleslé, nebo prostory, které vznikly bez architektů, nebo takové, které vytváří příroda. To je vůbec moc zajímavé. Anebo prostory vzniklé nějakým lidským konáním v přírodě. Vlastně mne zajímají ty polohy, které mají vlastnost numinozity, monumentality. Když se podívá člověk na horské údolí nebo na moře, tak zažívá podobný pocit jako u lidmi postavené architektury. To souvisí s prostorem. Takže prostorová kvalita souvisí s monumentalitou a působivostí architektury. Když je ten prostor dobře vystavěný, vytvořený, tak si nese atmosféru, monumentalitu a často i numinozitu. Já to téma trochu obcházím, ale dělám to vědomě, protože myslím, že si člověk nemá v této situaci vymýšlet víc, než to co má před sebou.

Jak říká Ludwig Wittgenstein, to co se dá vůbec říci, se dá říci jasně, a čem neumí člověk mluvit, o tom se musí mlčet. Vypozoroval jsem, že pro mě nejvýznamnější učitelé, na prvním místě bych asi jmenoval Alenu Šrámkovou, tak vlastně tímto způsobem architekturu popisují. Zdánlivě to dělají dílčími, individuálními tvrzeními, kterými jakoby problém architektury obkličovali. Nechtějí ho ulovit, protože by ho zabili, ale vlastně pozorují, krouží kolem. A podobně, když se člověk podívá na některé dobré učebnice architektury, podle mě je to podobné, začíná se tím, že se k sobě dávají relativně obyčejná, vymezená témata, které dohromady potom vytváří akord. Takže... myslím si, že je možné vytvářet architekturu jen skrze praxi. Myslím si, že je skoro nemožné se stát architektem jenom přemýšlením, že je naprosto nezbytné praktikovat, že se musí věci zkoušet, že se musí hledat atmosféra, výraz. Taky platí, že člověk postupně prochází životem a teprve přichází na to, jak to funguje a co je potřeba. Myslím si, že kdyby člověk sebe lépe teoretizoval, tak teprve až když začne praktikovat, tak začíná vytvářet architekturu. Teprve tam vzniká ta interakce, která vlastně umožňuje ten vznik věci.

Máme třeba Neviditelná města, to je skvělá a stále inspirující kniha, ale samy o sobě jsou prostě jenom etuda, cvičení, který se dá aplikovat, kterým se architekt může inspirovat. A myslím si, že to není ten svět ideálních forem, o kterém jsem mluvil. I když se mu zrovna Neviditelné města hodně blíží, teda přesněji řečeno jsou jeho specifickým, obzvlášť krásným a jiskrným odrazem.

6. Čo je telos architektúry?

(Telos - z gr. τέλος = koniec, cieľ, dokonanie, dokončenie, hranica, hlavný účel, stav dokonalosti - je cieľ, ktorý sa usiluje dosiahnuť konajúci subjekt.)

TZ

1. Čo je architektúra?

- říct, že jsem o tom nikdy nepřemýšlel by nebyla pravda, že jsem na takovou otázku nehledal odpověď či si spíše programově neformuloval odpověď ale pravda je. stejně jako se nikdo moc neptá, co je pokladní v Lidlu, nezajímá mě ani, co je architekt, architektura.

Až na to, že pani v Lidli sa nemusí pre nič rozhodovať, pre rozhodovanie potrebuješ aspoň predbežné určenie priorit a hodnôt.

tys niekedy robil v lidli, ze vies, ze sa tam pani nemusí rozhodovať?

Nie.

- možná si tím kóduju (ty znáš nějaký adekvátnější cizí slovo) svoji představu o tom, co architektura není. architektura není nic vyvoleného, není to sociální inženýrství, nemění to svět, architekt není Bůh. možná proto mám rád film High Rise. Bůh tam dopadne neslavně. nevěřím na vytváření lepších světů, lepší společnosti skrze architekturu

A čo to teda je?

asi se mi vybaví jen odpovědi z výkladového slovníku, žádný hluboký myšlenky. no a pak přízemní - je to řemeslo jako každý jiný, někomu to jde, někdo je levej i kdyby se na hlavu stavěl, někdo to dohání pílí, jinej vizoškama. někomu se líbí biedermeier, jinému něco jinýho, někdo ten biedermeier nazve idylickým a elegantním, někdo maloměšťácky impotentním.

- nevím, jestli ti to zatím k něčemu bude, asi ne, tak to zkusím jinak. jasný - jsou to samozřejmě soubory všech těch možných objektivních, samozřejmě subjektivně preferovaných / valuovaných (snaha o cizí slovo, abys měl radost) a subjektivních vztahů, zkušeností, pocitů, daností, požadavků atd. atd.

O akých vzťahoch hovoríš? + Sú niektoré vzťahy významnejšie ako iné?

vztah, vzájemná interakce mezi objekty / subjekty za konkrétních (možná i nekonkrétních, nejasně definovaných) podmínek. třeba tak? některé vztahy jsou určitě významnější, ale neexistuje objektivita, takže pro legitimizaci vlastního řešení si význam různých vztahů definuješ subjektivně, ale samozřejmě při tom mluvíš o objektivitě. odargumentovat se dá všechno.

- píšu o subjektivní objektivitě (o hodnocení vůbec ani nebudu mluvit), mám na mysli vytváření architektury jakožto o velmi neobjektivním procesu

- kontext. o tom asi pořád mluvíme. pořád se na něj odvoláváme, ospravedlňuju jím, co dělám atd. jsou pro mě dva základní principy (spíš tři, ten třetí neřeší ani jedno, ani druhý, tak o něm nebudu mluvit). jsou ti, co nakreslí záchod ve středu domu, a pak kolem něj nakreslí dům. jsou místa, kde je to správně, kde je třeba vytvářet kontext, vztahovost, ale jako univerzální princip je to pro mě špatně, resp. je jen hrozně málo skvělejších architektů, kteří maj na to, aby to bylo dobře. no a pak z tý druhý strany. jít z daleka, z města, z ulice, z místa, z lidí, z dějů a až na koci udělat ten záchod.

Existuje menej vágna definícia?

já doufal, že konkrétněji už to ani nejde. dávat příklady je blbý, no ale tak - dva lidi dostanou stejný úkol, jeden má představu, že síla je v tom, že tam dá třeba kostku, nakreslí to a pak to prdne na zadaný pozemek, ať se s tím okolí popasuje. někdy okolí nevyzařuje žádnou větší energii, není se k čemu vztahovat a pak je dobře, že to to celý místo ovládne, ovládne i jeho okolí a řekneš si skvělý, jindy si ale řekneš tvl proč, prečo, byl tu ten člověk vůbec nebo si jen chtěl udělat kostku, protože a=b=c, proč inertní dům pro specifickou situaci. samozřejmě se dá říct, že „vyšší“ funkce takový zásah ospravedlňuje. možná dá, ale proč by měla... pak ten druhý přístup. druhý bude zkoumat pozemek, jeho okolí, je hrozně málo symetrických situací a míst, takže tam vznikne něco specifickýho, jasně ukotvenýho, něco co jinde nefunguje, kdybys to posunul o pár centimetrů, tak už by to třeba ztratilo tu svou specifickou vztahovost, resp. by dostalo jinou.

Fungujú obidva princípy súčasne alebo si medzi nimi volíš?

jeden princip potírá ten druhý, takže si nejde průběžně volit. já si zvolil. jdu z venku dovnitř, nebo se o to aspoň snažím. funkci si málokdy volím, to je většinou to zadání, přání klienta, ale forma pak vychází z dané funkce a pro mě teda především z daného prostředí, generuje ji okolí.

samozřejmě budu říkat, že to je objektivní proces, ale ta samotná interpretace okolí, dávání různých důležitostí a podstatností na všechny vstupní parametry není objektivní, je to jen snaha o objektivitu.

- trojka. abych na ni nezapomněl. architektura, resp. navrhování, aplikace je pro mě soubor vzorců, čísel. trojka samozřejmě ovládá všechno, dvě řady, mužský, hrubý princip po 150mm a ženský, jemný po 120mm. chyba potvrzuje pravidlo. podvědomí to všechno vnímá.

-čiary

2. Akými kritériami určuješ architektúru? Ako sa odlišuje architektúra od nearchitektúry (stavby)?

čím dál tím míň rozděluju, co je či není architektura, ať již v tom závorkovém vnímání "pouhé stavby" nebo velké architektury (co to vlastně je a pro koho, kdo to dokáže zhodnotit, rozhodnout), naopak mnohem víc a důležitější mně přijde architektura jako to, co je kolem, fyzická stavba, barák se posouvá do kategorie design, rychloobrátkovost, dočasnost, postaviš, zbouráš, móda, líbivost, hlavně ty pěkný vizošky s loužema na asfaltu a podzimním listím na stromech. není až tak důležité, jak dům vypadá, důležitá je jeho stopa v urbanismu, v městské či přírodní structure, v jejím kontextu
co je relevantní architektura? prostředí, katalyzátor dějů, soubor pravidel, nechci říkat úplně regulací - má pejorativní konotace. mnohem více se pro mě posouvá od vnímání dům-prostor na místo-vztahy-pravidla

3. (ak je jedným z kritérií priestor - ak nie je, slobodne preskoč) Čo je to architektonický priestor? Ako sa odlišuje od „nearchitektonického priestoru“? (Vieš, hodíš cez seba deku a tiež máš priestor.)

to jsou složitosti... si musím něco cucat z prstu. deka je priestor, ale asi není promyšlená, komponovaná. jakmile to začneš komponovat, tak tomu určitě hned začneš říkat umění nebo architektura a dáš tomu ty svý filozofický osy, i když je to pořád jen ta samá deka. (to je ale spíš popis mojí nedostatečný vzdělanosti, nadhledu atd. po duchampovi to už je jen vykrádání toho samýho)

4. Nadvazuje tvoje poňatie architektúry na nejaký už existujúci precedens architektúry? Myslíš, že je samotná architektúra mimo vonkajšie prejavy, štýly, slohy vnútorne premenlivá?

určitě, k něčemu se odkazuju, vnímám to a pou- či vyu-žívám to. člověk se pořád k něčemu odkazuje, ukotvuje, vědomě či nevědomě. každá generace se k něčemu odkazuje, vůči něčemu vymezuje, odmítá tu předcházející. pou (myslím tím postmodernu v ar-

pro nás byla postmoderna urážkou (myslím tím post-modernu v architektuře, naopak v literatuře a umění byla postmoderna obdivována, já nikdy nepřemýšlel, proč takový rozpor). dnes se někteří vědomě definují jako neopostmodernisti. v zahraničí pro mě ještě pochopitelné, navazující a rozvíjející původní "post-" v celé škále, u nás třeba taky, ale vlastně se s tím neumím pořád úplně ztotožnit, je to pro mě vzhledem ke kontextu doby neslušné. ale koho to zajímá, konec normalizace mladí nezažili a dyť přeci "všechno mělo svá pro a proti" o to víc v dnešním lobotomickém sentiment (politika sem ale nepatří).

5. Čo je telos architektúry? (Telos - z gr. τέλος = koniec, cieľ, dokonanie, dokončenie, hranica, hlavný účel, stav dokonalosti - je cieľ, ktorý sa usiluje dosiahnuť konajúci subjekt.)

tak to už je na mě moc těžký, příliš chytrý. zkusím vymyslet jedno slovo, ať se z toho vyveču. ale řešit, co je cíl... architekt není ten jediný "stvořitel" s posvátným cílem, každý v procesu vzniku má svůj cíl, zájem. to asi neumím oddělovat a mít osamocenou posvátnou krávu - velkou architekturu, to je zanedbatelný procento, statistická chyba, jinak by to mělo být snad alespoň slušně odvedený řemeslo, služba. a cílem služeb je asi uspokojení zákazníka, i když to zní trochu vulgárně. jasný, je to specifikum, fyzioterapeuta nikdo nevidí, jeho zákrok je omezen na jednoho člověka a zpackaná masáž neotravuje spoustu ostatních jako zpackaná architektura. tak k tomu uspokojení by se měla přidat ještě kromě sebereflexe, přidat především reflexe prostředí, potřeb celku atd. atd. ale kolikrát to tak dopadne... možná je v tom konečném naplnění všech potřeb cíl architektury.

VH

1. Čo je architektúra?

Ale začnem tým, že je ich veľa. Niekoľko nás ich naučil. A my žijeme tie rôzne názorania. To znamená, že celý život som konfrontovaný s tým, že je veľa názorov, čo je architektúra. Je ich mnoho a všetky sú pre mňa relevantné. Samozrejme, že niečo preferuješ viac či menej, ale kategoricky to neodmietáš.

To znamená, že akceptuješ, že v každom tom nastavení niekoho iného, je architektúra istý typ inteligencie alebo vnútorného usporiadania. A keď sa chceš do neho dostať, tak je zaujímavý. Na to, aby som toto robil, pre mňa aj zaujímavé je, že architektúra je to, kultúrna disciplína v mysle toho, že sa zaoberá aj takými vecami. Architektúra nie sú návody. Architektúra sú otázky.

To znamená, že neustále spýtaniami sa, hľadania problémov, hľadania možností, v tom lepšom prípade odpovedí, ale s tým, že si si vedomí, že tá odpoveď je vlastne len dočasná alebo naopak je len jedna z mnohých možných aj na tú tvoju otázku. To, či je viac alebo menej dôsledná alebo rozsypaná, alebo odchyľujúca sa od toho, čo sa pýtaš, to sú problémy jednotlivých projektov alebo času.

Takže pre mňa je architektúra teda to, že je to pluralita a je to tá kultúrna disciplína. Zaujíma nás všetko, čo je ešte za tým, že len slúži. To slúži, berieme ako základ, ktorý tam musí byť. To, že dostaneš zadanie, to je v poriadku od niekoho od klienta, to je to, čo musíš spraviť, ale ty do toho vkladaš svoje zadanie a to tvoje zadanie je kultúrne, architektonické, alebo kritické.

Architektúra je neustále pýtanie sa. Neustále, aj v tom, keď sa to učíš, to znamená, keď sa to nazeráš, to znamená neustále sa pýtať, rozmýšľať o tom, ako to je, prečo to tak je, aké sú dôvody toho, že momentálne sa pozeráme na to, na čo pozeráme. A môžu byť odpovedy technické, môžu byť spoločenské, môžu byť kultúrne, môžu byť ekonomické, ale v podstate vždy za tým hľadáš toto. A to, čo vidíš, je len jedna z nových možností, ako na to odpovedať. A tým je to dosť ťažké, lebo v neexistuje niečo ústalené v čase, ale zároveň aj hľadáš tie odpovede. Takže nám sa to mení.

Keď to robíme v škole, tak si to voláme, fascinácie, ktoré sa pohybujú od aktuálnych tendencií po nejaký problém, ktorý je historický, alebo vnútroarchitektonický. Od subtility, od spojenia konštrukcií a formy, po adekvátnosť, ale v tom slovačmysle, že my nehľadáme adekvátne veci, ale keď niekto tvrdí, že architektúra dokáže byť adekvátna, alebo ju na základe toho vyhodnocuje, tak nás to fascinuje, že niekto tu dokáže vyhodnocovať alebo pýtať sa takýmto spôsobom. Nie v zlom slovačmysle. Rozumiem, že v tom jeho nastavení je to relevantná otázka, tak by ma to aspoň chvíľku zaujímal o tom baviť. To, že ty si z toho spravíš vlastný problém, ktorý nemusí byť vôbec o adekvátnosti, tak v tom chápam takú tú, to čo nazývam kritické, alebo kultúrne.

Že ty sa vlastne vysporiadávaš aj s inými tými záležitosťami. Keď sme sa pýtali, možno sme sedeli niekde, že pri ohni na workshope, tak sa mi zdala dobrá odpoveď na to a to bola za mňa reakcia na nejakú inú definíciu architektúry. Že tá iná definícia, že architektúra je dobrá vtedy, keď si ju nevyšimneš. Že môžeš prejsť okolo domu, ktorý máš pocit, že tam bol vždy a tam vlastne patrí a zapadol. A mne sa vtedy zdalo, že práve že naopak architektúra je dobrá vtedy. To bola to, kam sa tuším otázka, že keď je dobrá architektúra, pre teba niečo čo je architektúra, tak v jaký by spôsob to vyrúšovalo. A že práve naopak, keď je problematická. Keď ti kladie otázku, alebo odpor, alebo to niečím vyrúšuje. A to vyrúšenie je pre mňa jedným z dôležitých bodov, ktorý iniciuje tie otázky. Zase to vyrúšenie môže byť dobre, alebo zlé, v podstate z toho utlmenia, z toho, že si spokojný, že toto si myslíš, že je v poriadku, tak ťa to otáča naopak niekam iná. Nemusíš tomu rozumieť, vtedy je to tá fascinácia. Alebo naopak, že ťa to teší, že nejakým spôsobom to funguje.

Čo môže potvrdzovať nejaké momentálne tvoje nastavenie. Alebo... Ja neviem ukazovať ho na inej úrovni, že fascinácia nie je v tom, že tomu nerozumieš, ale fascinuje, že ťa to teší, že tam veci sedia. Ale nevieš ako, to znamená, že sa musí začať pýtať a rozoberať to.

2. Myslíš, že je samotná architektúra mimo vonkajšie prejavy (štýly, slohy atď.) vnútorne premenlivá?

Určite.

3. Akými kritériami určuješ architektúru?

Myslenie neustále zmeny. Alebo snahy o tú zmenu. Fascinácia.

4. Čo je to architektonický priestor a akými kvalitami ho určujeme?

Architektonický priestor je jedna z odpovedí alebo jedna z tých kvalít, ktorú tam chceš vidieť. V niektorých projektoch ideš po tom cielene a povieš si, že ťa nezaujímá tá vrstevnosť podlaží a stačí to otvoriť a to znamená, že chápeš ten priestor ako otvorený v smysle viacerých smerov alebo viacerých vrstiev alebo jeho neohraničeností, dokonca potom aj foriem. A určite to bolo pre mňa kľúčové kritérium, keď už sa rozhodujem pre konkrétne formálne rozhodnutia.

Je to pravidlo?

Nie je to pravidlo. Ale je to pre mňa stále vždy veľmi zaujímavé. Niekedy sa to potom začne preklapať do toho že začíname veci volať objekt. To znamená, že to drží pokope ako koherentná vec ale nie kvôli tej samotnej záležitosti ale že keď toto dokáže, ale zároveň voči celistvosti toho objektu je tam množstvo mnohých interpretácií. Pre toho veľa hovorím napríklad o hybridoch lebo aj keď to má tie viacnásobné rodičovstvo alebo viacnásobné interpretácie stále je to jeden objekt. Kdežto koláž je nejaká iná vec má všetky tie možné interpretácie ale je to pre mňa nie veľmi formálne zaujímavá interpretácia.

A ten priestor sa mi zdá že to niekedy dokáže robiť. Ale nie je to tak že nás vždy zaujme to kritérium niekedy nás zaujíma iná fascinácia a môže prevážiť. Ale v niektorých tých podobných rozhodnutiach je určite dôležitý. Nie je to tak, ako u Venturiho, že priestor neexistuje.

A keď som niekedy zlý a kritický v tom slova zmysle, že pozerám čo robia iní ľudia, tak keď mi chýba tá priestorovosť tak nás to vlastne nebaví. Keď vidím dom, ktorý môže mať aj konceptuálne dobre nastavený, ale vidíš na ňom, ako je vlastne vrstvený bez možnosti cezneho vidieť tak sa nám zdá chudobnejší v tom smysle, že ukazujem pre nás rôznosti a konceptuálne to dokážem pochopiť ale keď mi to napríklad nedovolí dom v tej formálnosti túto mnohosť zažiť nejakým prostriedkom tak je to škoda.

5. Čo je telos architektúry?
(Telos - z gr. τέλος = koniec, cieľ, dokonanie, dokončenie, hranica, hlavný účel, stav dokonalosti - je cieľ, ktorý sa usiluje dosiahnuť konajúci subjekt.)

Takže o to sa snažíme. Niekedy je to spojené, že z viac svetla z rôznych strán čo napríklad oživuje nejako v čase ten priestor, niekedy je to v vrstvách, priehladoch niekedy je o tej forme samotnej.

Pravdopodobne ho nemá. Jednoduché by bolo povedať, že cieľ by bolo hľadať otázky skôr než odpovede, odpoveď je len ten vedľajší produkt. Respektíve, keď sa nám niekedy máme pocit, že sa nám niečo podarí, tak sme spätne zistili, že sme sa na niečo pýtali, ako keby sme našli na niečo odpoveď.

Takže cieľom by mohlo byť to, že spätne si dokážeš identifikovať, že si niečo objavil, alebo nejakým spôsobom si sa dostal k niečomu, čo si dovtedy nevedel a chcel si to pýtať a možno sa to potom rozvíja v ďalších projektoch.

Cieľ by mohla byť tá neustála zmena. snaha o nové definovanie. Keď niekomu vysvetľujeme, že čo je naša škola versus fakulta, tak možno to znie zle, ale jedno sú návody a jedno sú otázky. To znamená, že tie návody, typológia sú návody v tom nie úplne dobrom slova smysle, ale v tom technickom. Manuály, ako veci robíš, máš precedency, opakuješ ich, rozvíjaš ich a pracuješ s nimi.

Takže toto by bol cieľ, neustále, sa skúsiť ešte opýtať navyše, ako inak. Nie, petrifikovať odpovede do nejakých návodov, ale naopak neustále sa pýtať. Lebo pri každej tej jednej veci, ktorú môžeme nazvať architektonický projekt alebo problém, keď sa toto opýtaš, tak vlastne začínaš od znovu a tým pádom máš šancu na niečo vlastné autentické alebo minimálne kultúrne-kritické. Keď to opakuješ cez precedensy, tak je to vlastne remeslo alebo možno nevedomelý, aj keď relatívne dobrý a efektívny spôsob práce, ale nie je to kultúrna disciplína. Keď to budeš robiť uvedomelo a budeš narábať s precedencami a s opakovaním a serialitou alebo s niečím, tak zase si spravíš ten kultúrny problém.

BB

1. Čo je to architektúra?

architektúra

textovo, graficky alebo fyzicky v materiáli vytvorená / reprezentovaná redundantná vrstva premýšľania o spôsobe usporiadania elementov a javov v priestore. Spôsob usporiadania elementov a javov v priestore sa pohybuje v celej škále ich možného zoradenia a kombinácií, od efektívneho po afektované, tak aby vznikol fyzický alebo virtuálny priestor na bývanie {nie nutne obývatelný}. Redundantná vrstva je rozšírením, kritikou a spochybnením praktickej vrstvy stavania (produkcie), ale tiež kritikou a spochybnením seba samej. Redundantná vrstva sa neustále pýta čo je architektúra, načo je architektúra, aká je architektúra, aká by mohla a mala byť architektúra a ako sa robí architektúra. Redundantná vrstva je nosičom racionálneho poznania ale aj emotívneho prežívania architektúry. Architektúra žiari ak redundantná vrstva prináša nové poznanie a nové prežívanie.

Takéto premýšľanie o spôsobe usporiadania je redundantné pretože nie je nevyhnutné pre vytvorenie konštrukčne pevného a funkčného objemu tvoreného usporiadaním elementov a javov.

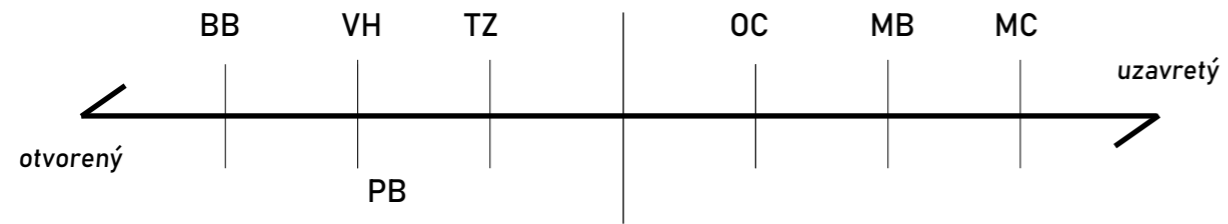
Škála možného zoradenia elementov a javov reprezentuje rôzne postupy akými sa elementy a javy navzájom kombinujú, miešajú, vylučujú, ale aj vznikajú a zanikajú. Nejedná sa o jednu výlučnú metódu s konečným počtom možných elementov a javov. Ako príklad rozptylu môžem viesť dve z mnohých možných: metóda usporiadania môže pracovať aj s prvkami a vzťahmi, ktoré vznikajú a menia sa počas pôsobenia javov (parametrické a emergentné systémy) ale aj aditívnym radením podľa pravidiel (štrukturalistické systémy).

Pýtať sa čo je architektúra, načo je architektúra, aká by mohla a mala byť architektúra a ako sa robí architektúra by mohlo znamenať preverovanie usporiadania a vzťahov elementov a javov tak, aby sa pri tom hľadala odpoveď na otázky, ktoré si kladie architekt, keď sa dostane za premýšľanie o typickom konštrukčne pevnom a typickom praktickom funkčnom stavaní.

1

vyhodnotenie

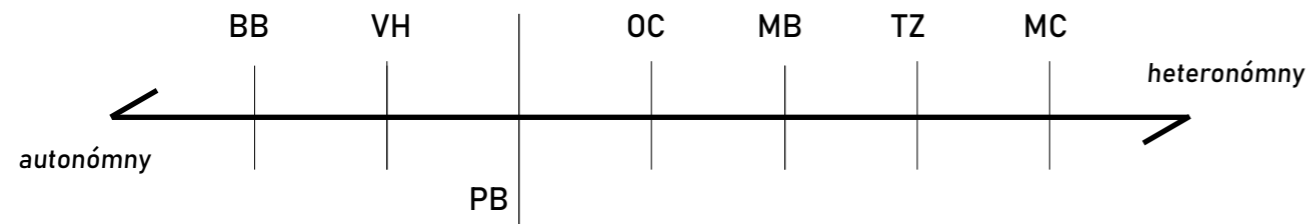

otvorený/uzavretý

Otvorený a uzavretý systém sú pojmy ktoré zavádza J. Derridida. Otvorený systém je spôsob myslenia, ktorý je ne hierarchický a zároveň nie je determinovaný svojim cieľom.

BB_Benjamín Bradňanský

MB_Michaela Brožová

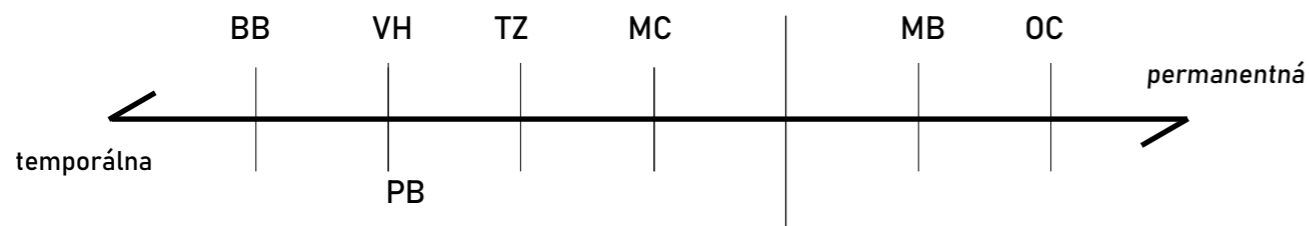
autonómne/heteronómne

Autonómny a Heteronómny sú pojmy označujúce principiálne usporiadanie vecí. Autonómne (autos-nomos/ vlastné- pravidelo) označuje samorganizujúcu vec, ktorá je riadená vnútornými princípmi. Heteronómne (heteros-nomos) je spôsob organizácie ktorý je riadený vonkajšími vplyvmi.

PB_Patrik Berinšter

MC_Miroslav Cikán

OC_Ondřej Císler

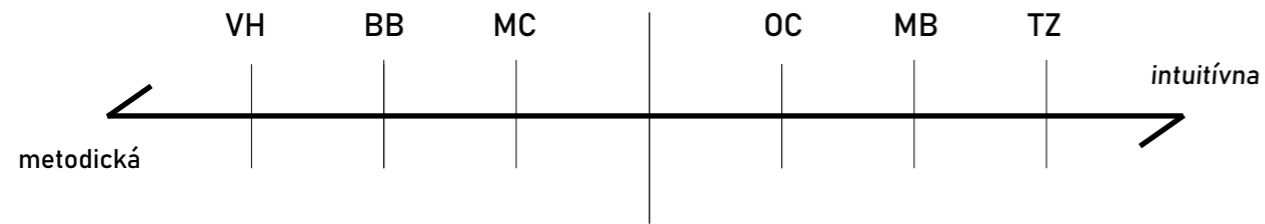
permanentná/temporálna

Dualita vyhodnocuje percepciu času a jej vplyvu na architektúru. Primárne je zohľadnené aký má vplyv kontinuita/diskontinuita (ruptúra) ako kvalita či dokonca determinant architektúry.

VH_Vít Halada

TZ_Tomáš Zmek

pozn. hodnotenia a umiestnenia pochádzajú z autorovho subjektívneho hodnotenia založeného na dialógoch s pedagógmi. Delenie na pravú a ľavú stranu je podložené dialógmi. Vzťahy medzi jednotlivými učiteľmi nie sú definitívne ani absolútne, vychádzajú len z pochopenia zdelenia prebiehajúceho v dialógu. Grafy sú použité ako vizuálna skratka.

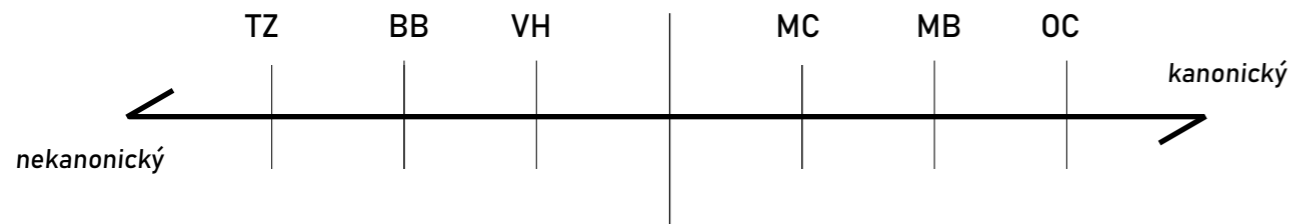

kontrolovaný/intuitívny

Hodnotí nakoľko je uvedomenie, pomenovanie a vyhodnocovanie a postupov dôležité pre hodnotenie kvality samotnej architektúry.

BB_Benjamín Bradňanský

MB_Michaela Brožová

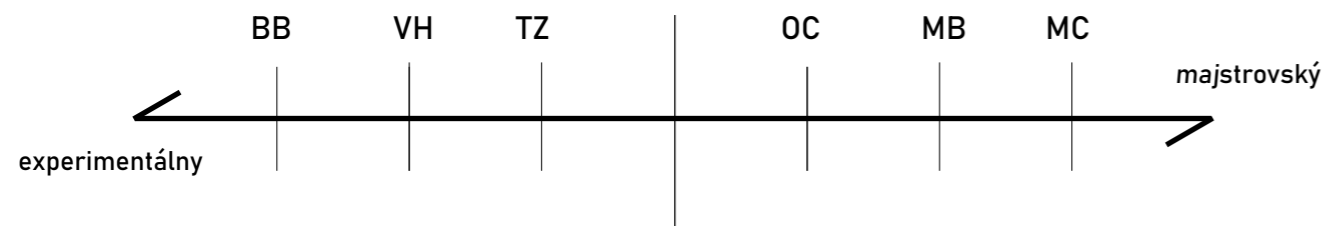
kanonický/nekanonický

Hodnotí nakoľko je výuka vedená ako nadväzovanie na stávajúci kánon architektúry a nakoľko je výuka vedená ako predávanie tradície.

PB_Patrik Berinšter

MC_Miroslav Cikán

OC_Ondřej Císler

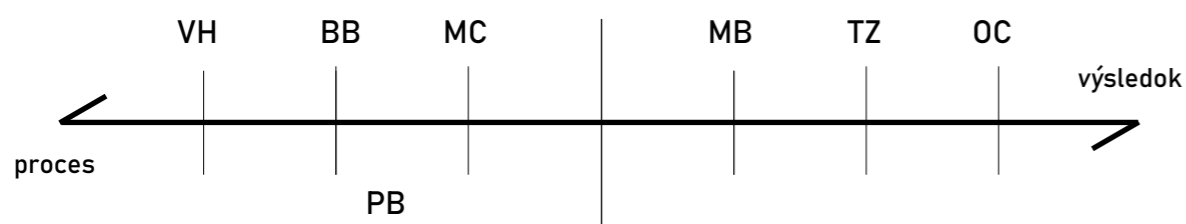

"experimentálny/majstrovský"

Hodnotí nakoľko je výuka vedená a organizovaná ako predávanie znalostí architekta/pegadógovy študentovi.

VH_Vít Halada

TZ_Tomáš Zmek

výsledok/proces

V tejto dualite vyhodnocujeme na základe akých kritérií je architektúra vyhodnocovaná ako architektúra. A teda či uprednostňujeme proces utvárania architektúry, alebo jej samotný výsledok v podobe "fyzickej" stavby.

pozn. táto séria grafov nie je podložená dotazovaní vzhľadom na obmedzenú časovú dotáciu semestra a čas potrebný na odpovede od respondentov, pedagógovia sú zoradení na základe autorovej osobnej skúsenosti

pozn. hodnotenia a umiestnenia pochádzajú z autorovho subjektívneho hodnotenia založeného na dialógoch s pedagógmi. Delenie na pravú a ľavú stranu je podložené dialógmi. Vzťahy medzi jednotlivými učiteľmi nie sú definitívne ani absolútne, vychádzajú len z pochopenia zdelenia prebiehajúceho v dialógu. Grafy sú použité ako vizuálna skratka.

Zhrnutie

Dominantné množstvo predstavených architektonických postojov je možné charakterizovať ako heteronómne. Existujú medzi nimi veľké rozdiely.

V istom zjednodušujúcom rámci je možné povedať že boli predstavené 2 základné postoje.

1.)Architektúra ako starostlivosť o prostredie

2)Architektúra ako starostlivosť o človeka

V týchto polohách však existujú veľké kolísania. V prvej kategórii sa nám tak spolu vyskytujú tak protichodné a nesúvisiace osobnosti ako Tomáš Zmek a Miroslav Cikán. Ukazuje nám to, ako rozľahlé sú postoje starostlivosti ciele tejto kategórie. Nástroje a cesty ako sa dosahuje táto harmónia s prostredím. Aj napriek tomu, že vzorka respondentov je relatívne úzka, je možné prehlásiť že naprieč týmito pozíciami sa neobjavuje dialóg medzi týmito architektonickými postojmi.

Na druhú stranu je prekvapivé ako málo sú problémy ekológie a vzťahu k prírode v priebehu rozhovorov skloňované.

Obdobné situácia panuje aj v druhej kategórii, na jednej strane existujú polohy o zdravom prostredí Michaeli Brožovej na druhej Estetizácia a pamäť Ondreja Císlera.

Naprieč celým spektrom je prekvapivo málo opakovaných kritérií. Jedine explicitne vyjadrené kritérium je kontext, ten však (etymologicky) označuje isté spolučítanie (con-text), teda vzťahovosť k niečomu. Takto vágne predstavená poloha nám však vo výsledku hovorí veľmi málo, nakoľko čítanie problémov nie sú korigované.

Obdobou kontextu, je pamäť existujúca v architektúre Ondreja Císlera. Tá však je oproti materialistickej predsav Tomáša Zmek značne ideová a orientovaná skôr na kultúru než na civilizáciu.

Vo všeobecnosti môžeme tvrdiť, že jednotlivé kritériá nám o povahe architekúr hovoria veľmi málo, tie zapadajú vždy do širšieho poľa architekovej predstavy sveta a architektúry.